

УДК 343.364

Власенко Юлія Вікторівна – ад’юнктка кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
м. Київ, Україна
<https://orcid.org/0009-0005-7993-4010>
natalka_88@ukr.net

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2025.1-2/258-269>

Проблемні аспекти відмежування введення в оману суду або іншого уповноваженого органу від суміжних складів кримінальних правопорушень

У статті здійснено комплексний аналіз проблемних аспектів відмежування складу кримінального правопорушення, передбаченого статтею 384 Кримінального кодексу України «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу», від суміжних кримінально-правових норм. Зокрема, зосереджено увагу на співвідношенні норм статей 358, 376, 383 та 385 КК України, з урахуванням об’єктивних та суб’єктивних ознак, об’єкту посягання, юридичної природи та характеру протиправної поведінки. Особливу увагу приділено визначенню меж кримінальної відповідальності за введення в оману суду або іншого уповноваженого органу.

Метою статті є комплексне кримінально-правове дослідження проблематики відмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 358, 376, 383, 385 та 384 КК України з позиції сучасної теорії кримінального права, практики правозастосування, а також у контексті забезпечення принципів правової визначеності, юридичної точності та ефективності кримінальної відповідальності. З урахуванням того, що всі зазначені кримінально-правові норми об’єднані спільним інструментом протиправного впливу – введенням в оману та фальсифікацією доказів або їх замовчуванням – актуальним постає розмежування правової природи кожного з цих складів кримінальних правопорушень, визначення їх об’єкта посягання, межі застосування, а також їх взаємодії у випадку конкуренції або реальної сукупності.

Особлива увага приділяється виявленню як спільних рис, так і відмінностей між завідомо неправдивим повідомленням про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України) та введенням в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України). Наукова мета полягає не лише в систематизації об’єктивних і суб’єктивних ознак зазначених складів, а й у встановленні точних меж їх кримінально-правового змісту з метою забезпечення єдиної та послідовної правозастосовної практики.

Також у межах поставленої мети здійснюється аналіз особливостей суб’єктивної сторони кожного з кримінальних правопорушень, зокрема ознаки завідомості, яка є визначальною для кримінально-правової кваліфікації відповідних діянь. Це дозволяє виявити підстави для самостійного інкримінування або, навпаки, виключення подвійної кваліфікації.

У межах дослідження визначено завдання виявити відмінності між введенням в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України) та відмовою свідка від давання показань або відмовою експерта, спеціаліста чи перекладача від виконання покладених на них обов’язків (ст. 385 КК України), які мають різний характер протиправної поведінки – активне перекручення інформації або пасивне ухилення від процесуальних дій. У контексті

мети також досліджується, наскільки вказані склади кримінальних правопорушень посягають на один і той самий об'єкт кримінально-правової охорони – правосуддя.

Окремим завданням є з'ясування співвідношення між ст. 384 КК України як спеціальною нормою та ст. 358 КК України як загальною нормою, що встановлює відповідальність за підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів, з метою формулювання практично значущих критеріїв для кваліфікації діянь у разі використання підроблених документів у межах судового розгляду. У цьому контексті метою є також запропонувати підходи до подолання конкуренції норм, що мають однакову ознаку введення в оману, але відрізняються за змістом об'єкта посягання.

Таким чином, загальною науковою метою статті є обґрунтування теоретичних і практичних критеріїв відмежування суміжних складів кримінальних правопорушень, що охоплюють дії, пов'язані з наданням завідомо неправдивої інформації або ухиленням від виконання процесуальних обов'язків, з урахуванням специфіки кожної кримінально-правової норми, її функціонального призначення в системі кримінального права та її ролі в захисті правосуддя як ключового елементу верховенства права. У підсумку, досягнення поставленої мети дозволить забезпечити точність і коректність правозастосування.

Ключові слова: завідомо неправдиве повідомлення, введення в оману, кримінальне провадження, правосуддя, неправдиві показання, конкуренція кримінально-правових норм.

Вступ

Забезпечення ефективного функціонування системи кримінальної юстиції є однією з ключових умов утвердження правопорядку, довіри до органів державної влади та реалізації принципу верховенства права. Відповідно до ч. 1 ст. 129 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюється на засадах змагальності сторін, забезпечення доведеності вини, законності, рівності всіх учасників процесу перед законом і судом. Ці засади передбачають, серед іншого, обов'язковість достовірної доказової інформації як основи для прийняття обґрунтованого та справедливого рішення судом або іншим уповноваженим органом. У цьому контексті особливої значущості набувають кримінально-правові приписи, що встановлюють відповідальність за дії, які спотворюють істину, перешкоджають встановленню фактичних обставин справи або вводять в оману уповноважені органи.

Аналіз статистики Міністерства юстиції України та Офісу Генерального прокурора свідчить про стійку тенденцію до зростання кількості кримінальних правопорушень, пов'язаних із завідомо неправдивими повідомленнями, фальсифікацією доказів, наданням недостовірної інформації або втручанням у діяльність судових органів. Так, згідно

з Єдиним реєстром досудових розслідувань, у 2023 році було зареєстровано 356 кримінальних проваджень за ст. 383 КК України, що на 8,6% більше порівняно з попереднім роком. За ст. 384 КК України у 2023 році розпочато 217 проваджень, з яких лише 38 було передано до суду з обвинувальним актом, що свідчить про складність доказування суб'єктивної сторони цього правопорушення. Поряд із цим, за даними Державної судової адміністрації України, протягом останніх трьох років стабільно фіксується близько 70–80 випадків відмови свідків або експертів від виконання процесуальних обов'язків (ст. 385 КК України), що також ускладнює забезпечення об'єктивності судового розгляду (Кримінальний кодекс України, 2001).

Також, згідно з офіційною звітністю органів досудового розслідування, у 2024 році було обліковано **7369 кримінальних правопорушень проти правосуддя**, серед яких **70** стосуються саме кримінальних правопорушень, пов'язаних із наданням завідомо неправдивих показань, підробленням доказів або іншими діями, передбаченими статтями 383–385 КК України. У 4058 випадках особам було повідомлення про підозру, а **3771** провадження направлено до суду з обвинувальним актом. Водночас у 2981

випадку провадження було закрито, що свідчить про наявність проблем у доведенні винуватості, зокрема у частині суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Крім того, на кінець звітнього періоду рішення не було прийнято у 3486 провадженнях, що також вказує на значне навантаження на органи досудового розслідування та судову систему загалом (Осадчий, Чернявський, 2018).

Поряд з цим, судова практика демонструє неоднозначність підходів до кваліфікації дій суб'єкта, коли особа вчиняє декілька суспільно-небезпечних діянь, які пов'язані між собою єдиним умислом наприклад, спочатку повідомляє про завідомо неправдивий факт вчинення кримінального правопорушення, а потім у межах відкритого провадження надає завідомо неправдиві показання або використовує підроблені докази. У таких випадках важливим є визначення реальної сукупності кримінальних правопорушень та дотримання принципу справедливості у призначенні покарання.

Таким чином, дослідження питань диференціації, суміжності та конкуренції складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 358, 376, 383, 384 та 385 КК України, є актуальним як з теоретико-догматичної точки зору, так і для практики досудового розслідування та судового розгляду. Воно дозволяє не лише вдосконалити кваліфікацію діянь, а й сприяє уніфікації судової практики, підвищенню ефективності захисту правосуддя від протиправного впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання кримінальної відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, відмову від виконання процесуальних обов'язків, втручання у діяльність суду, а також використання підроблених документів у сфері правосуддя досліджувалися у працях провідних науковців, зокрема: О.О. Дудорова, М.І. Хавронюка, М.І. Мельника, Ю.В. Бауліна,

В.Ю. Шепітька, О.М. Костюка, І.Я. Андрухів, Т.О. Павлової, Б.М. Орловського, А.І. Климовича, І.І. Котика, О.С. Бикової, а також інших науковців. У межах наукової дискусії здебільшого розглядаються загальні питання захисту правосуддя від протиправного втручання, фальсифікації доказів, надання завідомо неправдивих показань, кваліфікації діянь, що перешкоджають встановленню істини у кримінальному провадженні.

Разомістим, залишається недостатньо опрацьованим питання чіткого теоретико-практичного відмежування суміжних складів кримінальних правопорушень, зокрема, між статтями 383, 384 та 385 КК України, між ст. 384 та ст. 358 КК України, а також між ст. 384 і ст. 376 КК України. Комплексні дослідження, присвячені спеціальним нормам щодо обману у сфері правосуддя, які враховують сучасні тенденції судової практики та оновлення процесуального законодавства, нині є поодинокими. Це свідчить про актуальність подальшого глибокого дослідження механізмів кваліфікації таких діянь, що мають істотне значення для забезпечення ефективного кримінального переслідування, справедливості та правової визначеності у судовому процесі.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є дослідження особливостей відмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених статтями 383, 384, 385, 376 та 358 КК України, з метою встановлення чітких критеріїв їх правозастосування.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. проаналізувати спільні та відмінні ознаки складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 383 та 384 КК України;
2. дослідити особливості правової природи ст. 384 КК України у співвідношенні з ст. 385 КК України;
3. встановити відмежувальні критерії між діяннями, передбаченими

ст. 384 та 376 КК України, з урахуванням об'єктивної сторони та спрямованості умислу;

4. визначити межі кримінально відповідальності за використання підроблених документів у сфері правосуддя, порівнюючи ст. 384 та 358 КК України;

5. обґрунтувати підходи до кваліфікації сукупності кримінальних правопорушень, що одночасно містять ознаки кількох складів, передбачених зазначеними статтями;

6. сформулювати рекомендації щодо вдосконалення практики правозастосування у випадках конкуренції норм.

Матеріали та методи

Задля досягнення мети дослідження, що полягає у теоретико-прикладному обґрунтуванні критеріїв відмежування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 383, 384, 385, 376 та 358 КК України, у роботі застосовано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, обраних відповідно до предмета, мети та завдань дослідження.

Діалектичний метод застосовувався для розкриття змісту кримінально-правових норм у взаємозв'язку з їх функціональним призначенням у структурі інституту кримінальної відповідальності. Завдяки цьому методу вдалося виявити внутрішні суперечності в правозастосовній практиці щодо кваліфікації діянь, що пов'язані з обманом у сфері кримінального провадження.

Порівняльно-правовий метод дозволив здійснити детальний аналіз складів правопорушень, передбачених статтями 383, 384, 385, 376 і 358 КК України, з урахуванням їх об'єктивних та суб'єктивних ознак. Застосування цього методу дало змогу обґрунтувати межі конкуренції та співвідношення норм.

Метод правової герменевтики використовувався для аналізу законодавчих формулювань і правових дефініцій, що містяться у чинному КК України та судовій практиці, з метою уточнення змісту понять «завідомість», «повідомлення»,

«введення в оману», «втручання», «підроблення» тощо.

Метод системного аналізу забезпечив цілісне бачення структури та взаємозв'язків між складовими елементами досліджуваних складів кримінальних правопорушень, дозволив визначити їх місце в системі кримінальних правопорушень проти правосуддя.

Формально-логічні методи (аналіз, синтез, дедукція, індукція) були використані для формулювання висновків, класифікації правових норм, узагальнення судової практики та побудови аргументованих позицій щодо кваліфікації правопорушень.

Таким чином, комплексне використання зазначених методів дозволило забезпечити всебічне та системне дослідження проблеми, сформулювати теоретично обґрунтовані та практично значущі висновки щодо меж застосування відповідних кримінально-правових норм.

Виклад основного матеріалу

Актуалізуючи питання диференціації кримінально-правових норм, насамперед слід зосередити увагу на розмежуванні складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 383 КК України «Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення» та ст. 384 КК України «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу». Обидві кримінально-правові норми мають низку спільних ознак, серед яких ключовою є наявність у складі діяння завідомо неправдивих відомостей, що використовуються в контексті кримінального провадження. Об'єднуючим чинником також виступає спрямованість на забезпечення достовірності інформації як основи належного функціонування правосуддя.

Водночас, попри схожість загальної спрямованості, об'єктивна сторона цих кримінальних правопорушень визначає суттєві розбіжності в їх складі. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, як це визначено в ст. 383 КК України,

включає завідомо неправдиве повідомлення суду, прокурору, слідчому, дізнавачу або органу досудового розслідування про вчинення кримінального правопорушення, тобто умисне надання уповноваженим органам інформації про кримінальне правопорушення, яке насправді не мало місця (Вирок Новоодеського районного суду Миколаївської області, справа № 482/984/25).

Суб'єкт такого повідомлення зазвичай прагне створити хибну підставу для відкриття кримінального провадження, внаслідок чого можуть бути залучені значні ресурси правоохоронних органів, а особа, якій було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, зазнає моральних і матеріальних втрат. Спосіб подачі інформації може бути будь-яким: усним, письмовим чи електронним, але вирішальним є завідомо неправдиве повідомлення. Об'єктивна сторона цього кримінального правопорушення не вимагає настання конкретних наслідків, таких як відкриття провадження чи притягнення особи до кримінальної відповідальності, що свідчить про його формальний склад.

Так, наприклад, 21 березня 2025 року *ОСОБА_1*, знаходячись на узбіччі дороги «Одеса-Рені» на ґрунті заздалегідь виниклого злочинного умислу, направлених на вчинення завідомо неправдивого повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення здійснив дзвінок на лінію «102» та повідомив, що троє невідомих осіб, двоє з яких одягнені в форму військових ЗСУ та один в однострій поліцейського НПУ, відкрито заволоділи його грошовими коштами в сумі 40000 доларів США, хоча в дійсності викладений ним в повідомленні на лінію «102» факт не мав місця і був вигаданий ним для вирішення своїх особистих проблем. У подальшому по приїзду слідчо-оперативної групи на місце події, також повідомив слідчому про вчинення відносно нього кримінального правопорушення, якого фактично не було. Таким чином, *ОСОБА_1* вчинив кримінальне правопо-

рушення, передбачене ч. 1 ст. 383 КК України (Вирок Татарбунарського районного суду Одеської області від 29 травня 2025 р. у справі № 515/549/25).

На відміну від цього, ст. 384 КК України стосується дій, які перекручують фактичні обставини конкретного кримінального провадження, вводячи в оману суд або інший уповноважений орган шляхом надання завідомо неправдивої інформації, висновків чи доказів (Кримінальний кодекс, 2001).

Ці діяння включають завідомо неправдиві показання свідка чи потерпілого, фальсифікацію доказів, складання підроблених висновків експерта, надання недостовірного звіту оцінювачем або здійснення неправильного перекладу. Усі зазначені дії вчиняються в межах вже відкритого провадження і їх мета полягає у викривленні доказової бази, що може вплинути на кримінальне провадження та ухвалення судового рішення. Отже, ст. 384 КК України регулює ситуації, коли особа активно втручається в процес правосуддя, надаючи завідомо неправдиву інформацію чи докази, з метою спотворення обставин справи. Це відрізняє її від ст. 383 КК України, яка охоплює неправдиві повідомлення про кримінальні правопорушення, що можуть і не дійти до стадії судового розгляду.

Так, наприклад, *ОСОБА_1* 16.06.2022 року, під час допиту в якості свідка, будучи попереджений слідчим про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивих показань згідно ст. 384 КК України який завірив це власним підписом, усвідомлюючи, що своїми діями, які пов'язані з дачею неправдивих показань, вчинив протиправне діяння а саме, надав завідомо неправдиві показання під час допиту його в якості свідка слідчому в кримінальному провадженні, повідомивши недостовірні відомості про обставини та факт вчинення кримінального правопорушення *ОСОБА_2*, тим самим свідок *ОСОБА_1* надав слідчому завідомо неправдиві докази. 13.12.2022 року повторно надав за-

відомо неправдиві показання, перебуваючи у приміщенні районного суду. Таким чином, *ОСОБА_1* вчинив кримінальний проступок, передбачений ч. 1 ст. 384 КК України, як завідомо неправдиве показання свідка (Вирок Новододеського районного суду Миколаївської області, справа № 482/984/25).

Важливо підкреслити, що ст. 383 КК України спрямована на попередження нерационального використання ресурсів правоохоронної системи через неправдиві повідомлення про вчинення кримінального правопорушення. Натомість ст. 384 КК України має на меті захистити саму суть процесу правосуддя, запобігаючи спотворенню доказів або фактів, що можуть вплинути на справедливе вирішення справи. Завідомо неправдиве повідомлення є дією, яка спричиняє початок необґрунтованого розслідування, тоді як введення в оману суду або іншого уповноваженого органу спрямоване на викривлення вже наявних доказів у межах існуючого кримінального провадження.

Крім того, відмінності в складі цих кримінальних правопорушень зумовлюють різні вимоги до їх доведення. У випадку ст. 383 КК України ключовою є перевірка достовірності повідомленої інформації та її невідповідності об'єктивній дійсності. Для ст. 384 КК України важливим є встановлення зв'язку між діями підозрюваного та спробою викривлення доказової бази, а також підтвердження завідомості у вчиненні протиправних дій.

Отже, завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України) спрямоване на введення в оману органу досудового розслідування з метою спонукання до початку кримінального провадження за обставин, які не відповідають дійсності. Натомість введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (ст. 384 КК України) полягає у наданні завідомо неправдивих показань або інших доказів у межах вже відкритого провадження з метою викривлення фактичних обставин справи.

У випадках, коли вчинене особою діяння одночасно містить ознаки складів кримінальних правопорушень, передбачених як ст. 383 К України, так і ст. 384 КК України, доцільно враховувати, що йдеться про два окремих діяння, кожне з яких має самостійний склад кримінального правопорушення.

Наприклад, особа спочатку подає завідомо неправдиву заяву про вчинення кримінального правопорушення, а згодом у межах відкритого за цією заявою провадження надає завідомо неправдиві показання чи інші докази, її дії не охоплюються одним складом, а підлягають окремій кваліфікації за ст. 383 КК України та ст. 384 КК України. У таких випадках має місце реальна сукупність кримінальних правопорушень, оскільки кожне з діянь посягає на різні об'єкти кримінально-правової охорони і тягне за собою окрему кримінальну відповідальність. Такий підхід узгоджується з принципами повної, об'єктивної та всебічної оцінки фактичних обставин справи та забезпечує точну реалізацію положень закону про кримінальну відповідальність.

Так, наприклад, *ОСОБА_1*, достовірно знаючи що факту незаконного заволодіння транспортним вантажним засобом не було, 11 лютого 2020 року звернувся до поліції із завідомо неправдивою заявою про вчинення кримінального правопорушення. Метою таких дій було уникнення матеріальної відповідальності перед страховою компанією, що свідчить про корисливий мотив. Крім того, 12 лютого 2020 року під час допиту як потерпілий *ОСОБА_1*, усвідомлюючи неправдивість своїх слів, надав завідомо неправдиві показання, підписавши відповідний протокол. Таким чином, *ОСОБА_1* вчинив кримінальні правопорушення, передбачені ч. 2 ст. 383 та ч. 2 ст. 384 КК України (Вирок Іваничівського районного суду Волинської області, справа № 156/1071/20).

Також надзвичайно важливим є правильне застосування кримінально-пра-

вових норм, передбачених ст. 384 КК України і 385 КК України «Відмова свідка від давання показань або відмова експерта, спеціаліста чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків», які охоплюють порушення, пов'язані з наданням або ненаданням доказової інформації у межах кримінального провадження, проте відображають різний характер протиправної поведінки та різний ступінь суспільної небезпеки. Обидві кримінально-правові норми встановлюють кримінальну відповідальність осіб, залучених до кримінального провадження, за умисні дії або бездіяльність, які можуть перешкоджати встановленню істини та справедливому розгляду справи. Ключовою спільною ознакою є порушення процесуальних обов'язків для ст. 384 КК України – це надання завідомо неправдивих показань або документів, які вводять в оману суд або інший уповноважений орган, а у ст. 385 КК України – необґрунтована відмова від давання показань або виконання службових обов'язків. Обидві норми мають на меті захист правосуддя від протиправних дій, що загрожують достовірності доказів.

Ключовою ознакою кримінального правопорушення, передбаченого ст. 384 КК України є введення в оману суд, орган досудового розслідування або інший компетентного органу в межах вже існуючого провадження. Натомість ст. 385 КК України має зовсім інший предмет правового регулювання. Вона передбачає кримінальну відповідальність за відмову свідка, експерта, спеціаліста або перекладача виконати процесуальні обов'язки без поважних причин. На відміну від ст. 384 КК України, в якій передбачена відповідальність за активне викривлення істини, ст. 385 КК України стосується пасивної поведінки, а саме ухилення від участі у судовому процесі або слідчих (розшукових) діях, що унеможливує повноцінне збирання доказів.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення, передбаченого

ст. 385 КК України, полягає у відмові свідка від давання показань або відмові експерта, спеціаліста чи перекладача без поважних причин від виконання покладених на них обов'язків у суді, Вищій раді правосуддя, Конституційному Суді України або під час провадження досудового розслідування, здійснення виконавчого провадження, розслідування тимчасовою слідчою комісією чи спеціальною тимчасовою слідчою комісією Верховної Ради України, тобто дії, що виражаються в небажанні особи надавати показання або виконувати інші функції, покладені на неї законом. Така відмова вважається протиправною лише за умови відсутності поважних причин, серед яких ключовою є право не свідчити проти себе та близьких родичів, закріплене в Конституції України. Водночас, ст. 384 КК України не визнає допустимих підстав для надання завідомо неправдивої інформації: тут правова оцінка базується на завідомості як ознаці умисної протиправної поведінки.

Так, наприклад *ОСОБА_1* 28.11.2022 став свідком замаху на умисне вбивство двох осіб, вчиненого *ОСОБА_2*. Наступного дня під час досудового розслідування він був допитаний як свідок, належним чином попереджений про кримінальну відповідальність за ст. 384 та ст. 385 КК України. Надані ним показання внесено до протоколу, з яким він ознайомився та підписав. Згодом обвинувальний акт у цьому провадженні був переданий до суду. Однак 24.11.2023 під час судового розгляду *ОСОБА_1*, умисно діючи з метою перешкоджання встановленню істини у справі, відмовився давати показання щодо відомих йому обставин, чим вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 385 КК України (Вирок Тарбунарського районного суду Одеської області, справа № 515/549/25).

Також, коли система правосуддя стикається з великим навантаженням і перебуває під пильним наглядом суспільства, особливо важливо чітко розмежувати

кримінальні правопорушення, передбачені ст. 384 КК України та ст. 376 КК України «Втручання в діяльність судових органів». Обидві кримінально-правові норми спрямовані на захист правильного функціонування судової системи і запобігання будь-яким перешкодам у здійсненні правосуддя. Вони передбачають умисні дії, які порушують порядок судового розгляду або впливають на об'єктивність процесу. Стаття 376 КК України встановлює відповідальність за втручання в будь-якій формі в діяльність судді з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення. Натомість ст. 384 КК України передбачає кримінальну відповідальність за умисне надання неправдивих показань або фальсифікацію доказів, що вводять в оману суд або інший уповноважений орган.

Крім того, об'єктивна сторона, кримінального правопорушення, передбаченого ст. 376 КК України виражається у втручанні в діяльність судді. Згідно з п. 11 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 року № 8, під таким втручанням слід розуміти будь-який вплив на суддю незалежно від форми (прохання, вимога, вказівка, погроза, підкуп, насильство, критика в ЗМІ до завершення розгляду провадження), здійснений з боку будь-якої особи з метою схилити суддю до вчинення або невчинення певних процесуальних дій чи ухвалення конкретного судового рішення. При цьому не має значення, якими засобами, на якій стадії процесу чи щодо суду якої інстанції здійснюється втручання (Про незалежність судової влади, 2007).

Так, наприклад, 25.08.2022 ОСОБА_1 прибув до Біляївського районного суду Одеської області з метою подати заяву до канцелярії суду. Після подання звернення, незважаючи на встановлені строки розгляду, він вимагав негайної відповіді. Отримавши відмову, ОСОБА_1 звернувся безпосередньо до судді, почавши вимагати негайної реакції. Суддя роз'яснив порядок розгляду звер-

нень та організації особистого прийому громадян. У подальшому ОСОБА_1 висловлював невдоволення в присутності інших осіб, сів на стілець у залі судового засідання і відмовився залишати приміщення, попри прохання судді. Через це не було можливості розпочати розгляд клопотання про дозвіл на обшук, запланований на той самий час. Своїми діями він порушив порядок роботи суду та втрутився у діяльність судді з метою перешкодити виконанню службових обов'язків. Дії ОСОБА_1 кваліфіковано за ч. 1 ст. 376 КК України як втручання в діяльність судді з метою перешкоджання виконанню ним службових обов'язків (Вирок Роздільнянського районного суду Одеської області від 18 лютого 2025 р. у справі № 496/4648/22).

Таким чином, основна відмінність між зазначеними складами полягає у формі та спрямованості впливу на правосуддя. Якщо ст. 376 КК України фіксує зовнішній примус чи тиск на суд, то ст. 384 КК України полягає у фальсифікації матеріалів, які використовуються у процесі здійснення правосуддя. У першому випадку йдеться про спробу вплинути на суддю безпосередньо, у другому – про вплив на рішення суду шляхом надання неправдивої інформації.

Також, важливим є вирішення проблемних аспектів відмежування введення в оману суду або іншого уповноваженого органу від підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК України).

Обидві кримінально-правові норми передбачають відповідальність за дії, пов'язані з обманом у сфері офіційного документообігу, що можуть призвести до юридично значущих наслідків. У межах обох складів кримінальних правопорушень предметом виступають офіційні документи, що засвідчують факти, події або обставини, які можуть спричинити правові наслідки. Також спільною рисою є вина у формі прямого умислу, що виявляється у свідомому використанні

підроблених документів або свідомому наданні неправдивої інформації.

Водночас між зазначеними нормами існують принципові відмінності. Стаття 358 КК України спрямована на охорону встановленого порядку виготовлення, обігу та використання офіційних документів, печаток, штампів і бланків. Ця стаття охоплює підроблення, використання або збут таких документів із метою введення в оману у будь-якій сфері правовідносин (цивільно-правовій, адміністративній, господарській тощо). Кримінальне правопорушення вважається закінченим з моменту вчинення хоча б однієї з форм діяння: підроблення, збуту або використання підроблених документів.

Так, наприклад, у грудні 2020 року *ОСОБА_1* у м. Дніпро, діючи за попередньою змовою з невстановленою особою, умисно сприяв підробленню посвідчення тракториста-машиніста. Він надав свої персональні дані, копії паспорта громадянина України та фотографії, які були використані для виготовлення підробленого документа. У квітні 2021 року невстановлена особа із застосуванням комп'ютерної техніки виготовила підроблене посвідчення, що містило всі необхідні реквізити та мало юридично значущий характер, надаючи право керувати трактором відповідних категорій. Вказані дії кваліфіковано за ч. 3 ст. 358 КК України як підроблення офіційного документа, вчинене за попередньою змовою групою осіб (Вирок Камінь-Каширського районного суду Волинської області, справа № 157/369/25).

Натомість, ст. 384 КК України є спеціальною нормою по відношенню до ст. 358 КК України і встановлює кримінальну відповідальність за введення в оману органу, що здійснює функції правосуддя, а саме суду, органу досудового розслідування, Вищої ради правосуддя, тимчасових слідчих комісій Верховної Ради тощо. Ця кримінально-правова норма охоплює неправдиві показання, висновки, оцінки, переклади, документи, які використовуються у кримінальному

провадженні або в іншому публічному процесі та здатні впливати на прийняття рішення органом влади. Особливістю є те, що навіть достовірно підроблений документ або правильно оформлений переклад, якщо він містить неправдиві відомості і надається з метою введення в оману суду або іншого уповноваженого органу, охоплюється нормою ст. 384 КК України, а не ст. 358 КК України.

Отже, за загальним правилом, якщо особа виготовила або збувала підроблений документ без зв'язку із процесом судочинства або діяльністю інших публічних органів, її дії підпадають під ознаки ст. 358 КК України. Якщо ж підроблений документ або інша неправдива інформація була використана в межах процесу правосуддя або для впливу на прийняття рішень компетентними органами, відповідальність настає за ст. 384 КК України. Таким чином, ст. 384 КК України є спеціальною нормою по відношенню до ст. 358 КК України і застосовується в разі конкуренції кримінально-правових норм.

Висновки і перспективи подальших досліджень

Проведене дослідження проблеми розмежування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 383, 384, 385, 376 та 358 КК України, дає підстави для висновку про наявність низки як спільних, так і принципово відмінних ознак у їх об'єктивній та суб'єктивній стороні. Основна відмінність полягає в моменті та формі прояву неправдивої інформації або впливу на судову чи слідчу діяльність: у ст. 383 КК України – це початковий етап (неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення), у ст. 384 КК України – введення в оману органів правосуддя шляхом надання недостовірних доказів або викривлених процесуальних відомостей, у ст. 385 КК України – відмова від виконання процесуальних обов'язків, у ст. 376 КК України – втручання в діяльність судді, у ст. 358 КК України – виготовлення підроблених офіційних документів.

Усі ці норми мають спільний об'єкт кримінально-правової охорони – належне функціонування органів правосуддя, але диференціюються за видом і способом посягання, що має безпосереднє значення для правильної кваліфікації діяння. Особливої уваги потребують випадки реальної сукупності кримінальних правопорушень, наприклад, подання завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК України) та завідомо неправдиве показання свідка (ст. 384 КК України). Такі ситуації вимагають комплексного підходу з урахуванням конкуренції кримінально-правових норм.

Перспективи подальших досліджень убачаються у:

1. Розробці чітких критеріїв розмежування складів кримінальних правопорушень у межах суміжних норм з ураху-

ванням судової практики та роз'яснень Верховного Суду України.

2. Формулюванні правових підходів до конкуренції норм загальної та спеціальної, зокрема між ст. ст. 358 та 384 КК України.

3. Удосконаленні законодавчої термінології щодо визначення процесуального статусу суб'єктів правопорушень та уточнення поняття «уповноваженого органу».

Розширення теоретичних напрацювань у цій сфері сприятиме не лише покращенню правозастосовної практики, а й формуванню більш ефективних механізмів кримінально-правового захисту від посягань на об'єктивність правосуддя.

Подяки

Немає

Конфлікт інтересів

Немає

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бойко А.М., Хавронюк М.І. Коментар до ст. 384 КК України. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України; за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. Київ: Юридична думка, 2010. URL: <http://surl.li/gvaqae>

Вирок Іваничівського районного суду Волинської області від 06 березня 2024 р. у справі № 156/1071/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117473352>

Вирок Московського районного суду м. Харкова від 14 червня 2024 р. у справі № 643/6186/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119737744>

Вирок Татарбунарського районного суду Одеської області від 29 травня 2025 р. у справі № 515/549/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127738513>

Вирок Роздільнянського районного суду Одеської області від 18 лютого 2025 р. у справі № 496/4648/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125229647>

Вирок Камінь-Каширського районного суду Волинської області від 17 червня 2025 р. у справі № 157/369/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128160669>

Вирок Новоодеського районного суду Миколаївської області від 13 травня 2025 р. у справі № 482/984/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127299179>

Кримінальний кодекс: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341–14>.

Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

Осадчий В.І., Чернявський С.С. Злочини проти правосуддя. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Гришук, А.В. Савченко, В.В. Черней. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2018. С. 920–998.

Офіс Генерального прокурора. Єдиний звіт про результати досудового розслідування. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2?utm_source=chatgpt.com.

Палюх Л.М. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення проти правосуддя: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2021. 387 с.

Проект нового Кримінального кодексу України: передумови розробки, концептуальні засади, основні положення: монографія / Андрушко П.П., Бакумов О.С., Баулін Ю.В. та ін.; за заг. ред. Ю.В. Ба-

уліна, М.І. Хавронюка. К.: Компанія ВАІТЕ, 2021. 494 с. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/10/07/monografiya-proyekt-novogo-kk-ukrayiny.pdf>

Про незалежність судової влади: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13.06.2007 р. № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07>

Шуневич К. А., Федорович Н. А. Доцільність встановлення кримінальної відповідальності судового експерта за надання завідомо неправдивого висновку та ознаки такого кримінального правопорушення. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. Випуск 74. 2022. С. 176–187. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2022.74.176>

REFERENCES

- Boiko A. M. & Khavroniuk M. I. (2010). *Commentary on Article 384 of the Criminal Code of Ukraine*. In: *Scientific and Practical Commentary to the Criminal Code of Ukraine* / eds. M. I. Melnyk, M. I. Khavroniuk. Kyiv: Yurydychna dumka, 2010. URL: <http://surl.li/gvae>
- Sentence of the Ivanichy District Court of Volyn Region dated March 6, 2024 in case No. 156/1071/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117473352>
- Sentence of the Moskovskiy District Court of Kharkiv dated June 14, 2024 in case No. 643/6186/24. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119737744>
- Sentence of the Tatarbunary District Court of Odesa Region dated May 29, 2025 in case No. 515/549/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127738513>
- Sentence of the Rozdilna District Court of Odesa Region dated February 18, 2025 in case No. 496/4648/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/125229647>
- Sentence of the Kamin-Kashyrskiy District Court of Volyn Region dated June 17, 2025 in case No. 157/369/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128160669>
- Sentence of the Novoodeskiy District Court of Mykolaiv Region dated May 13, 2025 in case No. 482/984/25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127299179>
- Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 5, 2001 No. 2341–III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
- Azarov D. S., Hryshchuk V. K., Savchenko A. V. (2018) et al. *Scientific and Practical Commentary to the Criminal Code of Ukraine* / eds. O. M. Dzhuzha, A. V. Savchenko, V. V. Chernei. 2nd ed., rev. and add. Kyiv: Yurinkom Inter, 1104 p.
- Osadchyi V. I., Cherniavskiy S. S. (2018). Crimes against justice. In: Azarov D. S., Hryshchuk V. K., Savchenko A. V., Chernei V. V. *Scientific and Practical Commentary to the Criminal Code of Ukraine*. 2nd ed., rev. and add. Kyiv: Yurinkom Inter, P. 920–998.
- Prosecutor General's Office of Ukraine. Unified report on registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>
- Paliukh L. M. Criminal liability for criminal offenses against justice: thesis for Candidate of Law degree: 12.00.08. Lviv National University named after Ivan Franko. Lviv, 2021. 387 p.
- Andrushko P. P., Bakumov O. S., Baulin Yu. V. et al. (2021) Draft of the new Criminal Code of Ukraine: prerequisites for development, conceptual principles, main provisions / eds. Yu. V. Baulin, M. I. Khavroniuk. Kyiv: VAITE, 494 p. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2024/10/07/monografiya-proyekt-novogo-kk-ukrayiny.pdf>
- On the independence of the judiciary: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of June 13, 2007 No. 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07>
- Shunevych K. A., Fedorovych N. A. (2022). The expediency of establishing criminal liability of a forensic expert for providing a knowingly false opinion and the features of such a criminal offense. *Bulletin of Lviv University. Law Series*. Issue 74. 2022. P. 176–187. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2022.74.176>

UDC 343.364

Vlasenko Yuliia Viktorivna – Adjunct Professor at the Department
of Criminal Law, National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0005-7993-4010>
natalka_88@ukr.net

Problematic aspects of distinguishing the offence of misleading a court or other authorized body from related elements of criminal offences

This article provides a comprehensive analysis of problematic aspects in distinguishing the criminal offence under Article 384 of the Criminal Code of Ukraine, titled «Misleading a Court or Other Authorized Body», from other related provisions of criminal law. Particular attention is given to the relationship between Articles 358, 376, 383, and 385 of the Criminal Code of Ukraine, with a focus on the objective and subjective elements, the object of the offence, the legal nature, and the specific features of the unlawful conduct. A key emphasis is placed on delineating the boundaries of criminal liability for acts that constitute misleading a court or another authorized institution.

The purpose of the article is to conduct a comprehensive criminal law study of the differentiation between the elements of criminal offences provided in Articles 358, 376, 383, 385, and 384 of the Criminal Code of Ukraine, from the standpoint of contemporary criminal law theory, judicial practice, and in the context of upholding the principles of legal certainty, precision, and effectiveness of criminal liability. Since all of the mentioned norms involve a common mechanism of unlawful influence—namely, deception and falsification of evidence or its concealment—the issue of differentiating their legal nature, identifying their protected legal interests, scope of application, and interaction in cases of concurrence or real plurality becomes especially relevant.

The article pays particular attention to identifying both common and distinct features of deliberately false reporting of a criminal offence (Article 383 of the Criminal Code of Ukraine) and misleading a court or another authorized body (Article 384). The scholarly aim is not only to systematize the objective and subjective elements of the respective offences but also to determine the precise scope of their legal content to ensure consistent and uniform application of the law.

Within the scope of this aim, the article also explores the specific features of the subjective element of each offence, especially the notion of «deliberateness», which is pivotal for the correct criminal law qualification of such acts. This facilitates the identification of grounds for independent criminal qualification or, conversely, the exclusion of double qualification.

The study also investigates the differences between misleading a court or another authorized body (Article 384) and the refusal of a witness to testify, or refusal of an expert, specialist, or translator to perform their procedural duties (Article 385), which differ in the nature of unlawful conduct—active distortion of information versus passive evasion of procedural actions. In this context, the article explores whether these offences affect the same legally protected interest—namely, the administration of justice.

A separate objective is to analyze the relationship between Article 384 of the Criminal Code of Ukraine as a special provision and Article 358 as a general provision that establishes liability for document forgery, use, or circulation of forged documents, seals, or stamps. The aim here is to formulate practically relevant criteria for proper legal qualification when forged documents are used within judicial proceedings. This analysis also offers approaches for resolving normative competition where legal norms share the common feature of deception but differ in the content of the protected legal interest.

Thus, the overarching academic goal of the article is to substantiate theoretical and practical criteria for distinguishing between related criminal offences involving the provision of deliberately false information or evasion of procedural obligations. These criteria take into account the specificity of each criminal law provision, its functional role within the system of criminal law, and its purpose in protecting justice as a core element of the rule of law. Achieving this objective will contribute to greater accuracy and consistency in law enforcement and legal qualification.

Keywords: deliberately false reporting, misleading a court, criminal proceedings, justice, false testimony, normative competition in criminal law.